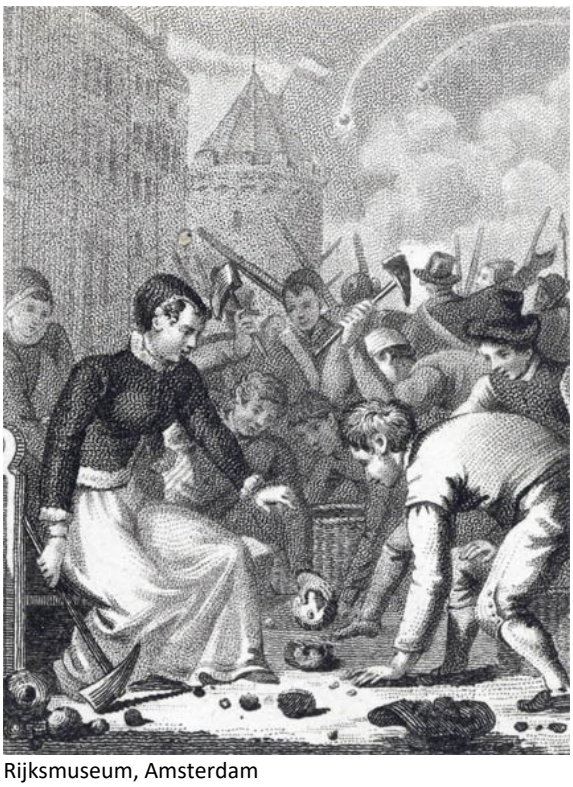
Franse aanval op de stad Aardenburg d.d. 26 en 27 juni 1672

Berenning van Aardenburg, anoniem, 1675

Op 1 april 1672 hoorden de inwoners van Aardenburg dat de vesting ontmanteld moest worden. Het volledige garnizoen (zes compagnieën uit de stad en een van de Elderschans) ging vertrekken. Vanaf 18 april zou Aardenburg zelf geen verdediging meer hebben. Er vertrokken vaandels naar Sluis en Hulst en zelfs naar Arnhem, maar commandant Cauw bleef op zijn post. 25-30 leden van zijn compagnie bewaakten de poorten van de stad. De Raad van State had bevel gegeven om de wallen te slechten en een deel van het kruitmagazijn naar de Elderschans en de rest naar Sluis te vervoeren. De stad protesteerde en probeerde ontmanteling te voorkomen.

Rijksmuseum, Amsterdam

Toen in juni de Fransen in aantocht waren, beschikte Aardenburg ter verdediging over ongeveer 40 manschappen. Commandant Cauw vertrok naar Den Haag met het verzoek om versterking. Tijdens zijn afwezigheid nam Elias Beeckman het gezag waar. De bevolking was inmiddels gereduceerd tot 50 personen. Zaterdag 25 juni waren de Fransen al opgetrokken tot Deinze. Aardenburg vreesde een aanval en wilde haar burgers evacueren. ’s Avonds om 10 uur arriveerde een bode uit Gent met het bericht dat de Fransen Deinze verlaten hadden.

Vaandrig Beeckman en burgemeester Peurssen gaven het bevel een compagnie samen te stellen. De burgers kapten kogels, smolten lood, wreven buskruit klein tot laadkruit, maakten schroot uit oud ijzer en brachten dit naar de wallen. Zelfs straatstenen werden naar de wallen vervoerd.

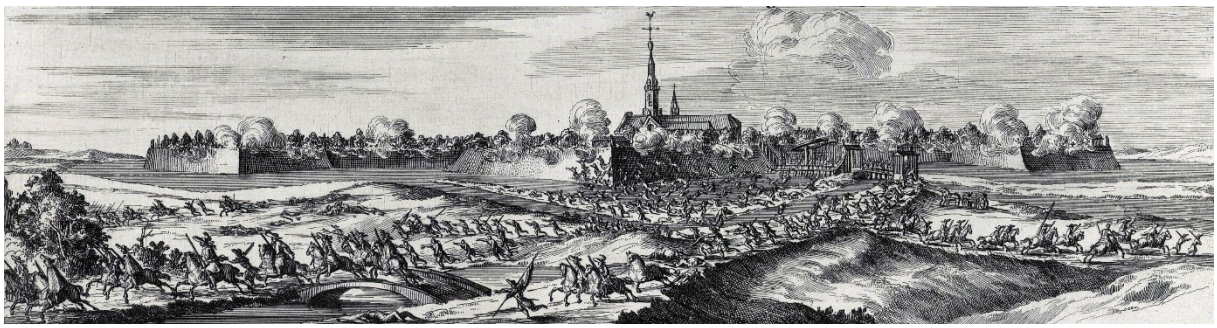
Rond 2 uur ’s nachts arriveerden de Fransen bij Smedekensbrugge alwaar de strijd ontbrandde. De vesting bood dapper weerstand, tevergeefs hopend op hulp uit Sluis. De Franse troepen bleven voorlopig tussen Eede en de Biezen, maar zouden ongetwijfeld weer oprukken. Een Franse koerier die de overgave van Aardenburg kwam eisen, werd verjaagd. Ondertussen stalen de Fransen het vee uit de weiden en gijzelden de boeren op het land. De Aardenburgers schoten op de ‘Koekuyt’ om de gebouwtjes daar in brand te steken. De Franse troepen sloegen op de vlucht. Enkelen werden echter bij de stad gevangengenomen, terwijl de boeren werden ontzet. De singel werd doorstoken om de contrescharp te inunderen. Tegelijkertijd vertrokken Franse bereden troepen van Sint Kruis richting Aardenburg. Door het kanonvuur vanaf de wallen werden ze voor de valbrug bij Smedekensbrugge tegengehouden. Het Franse geschut verscheen op de ‘Koekuyt’. Binnen de vesting hielpen vrouwen en kinderen op allerlei manieren mee met de verdediging van de stad. Om de vijand te misleiden zetten de vrouwen hoeden op en verkleedden zich als mannen.

Rijksmuseum Amsterdam, Coenraet Decker, 1675

Ondertussen vergaderden de magistraten, waaronder Beeckman en Peurssen, over de eventuele voorwaarden voor overgave van de stad. De burgemeesters vroegen om overgave, maar commandant Beeckman en schepen Roman weigerden dit. De vergadering besloot toen door te vechten en zette dit ook op papier. Een nieuw verzoek om hulp werd door burgemeester Peurssen persoonlijk naar Sluis gebracht. Hij kreeg de toezegging van griffier Crab dat er hulp zou worden gestuurd. Voor de verdediging werd nu bier naar de wallen gebracht, turf om de lonten te ontsteken, buskruitkogels, schroot, gekapte bomen en voedsel. Zelfs de mennonieten of wederdopers die in Aardenburg woonden hielpen mee met de verdediging, dit ondanks hun radicaal pacifisme.

Omstreeks 19 uur arriveerden ongeveer 40 man hulptroepen van Sluis en Retranchement. Vrouwen en kinderen werden geëvacueerd. Er bleven circa 200 mannen, enkele vrouwen en jongeren met 9 kanonnen achter in het donker. De vijand telde nog steeds 8000 à 9000 personen. Tegen het vallen van de avond volgde een nieuwe aanval, die echter geen succes had. De Fransen trokken zich terug en de verdediging wachtte gespannen en in stilte af op wat komen ging. Nieuwe hulp van 300 à 400 soldaten onder leiding van kolonel Spindler uit Sluis arriveerde voor de Waterpoort. Er volgde een aanval op de buitenbarrière onder het schreeuwen van: “Avant courage. Tue, tue toi a mort, a mort la Canaille d’Hollandois”. De verdedigers beantwoordden deze aanval met de uitroep: “Franse honden, sa courage, past maar op iets te raken”.
De Fransen lieten vervolgens de valbrug neer en openden de dubbele binnenpoort. Ze dachten nu in de stad te zijn. “Ville gagne, avant cavalerie; tue, tue, tout a mort point de cartier”. De aanval was gericht op de twee bolwerken van de stad.

Rijksmuseum Amsterdam, Coenraet Decker, 1675

Onder leiding van Beeckman, Peurssen, Oldenburg, Vermeer en Roman verdreven de verdedigers de Fransen uit de buitenste halvemaan. De gevangengenomen Fransen smeekten om genade, terwijl 575 van hen werden opgesloten in de kerk. Ook de gewonden werden in de kerk verzorgd. Er werden veel geweren en sabels buitgemaakt. Slecht 1 Franse officier kon vluchten en verslag uitbrengen aan de Franse legers bij Brugge. De Fransen stuurden een gezant naar Aardenburg met het verzoek tot opgave van het aantal gevangenen en gewonden. Op maandag 27 juni trokken de Fransen definitief weg nadat ze de kerk van Eede alsmede 4 à 5 huizen in brand hadden gestoken. Aardenburg liet veel Fransen, zowel officieren als soldaten, vertrekken.

Harold van Damme

Uit: Handschriftenverzameling Aardenburg. Inv. Nr. 122
Uittreksel uit de jaarboeken der stad Brugge, gedrukt bij Joseph van Praat in 1765.

Rijksmuseum Amsterdam, Coenraet Decker, 1675